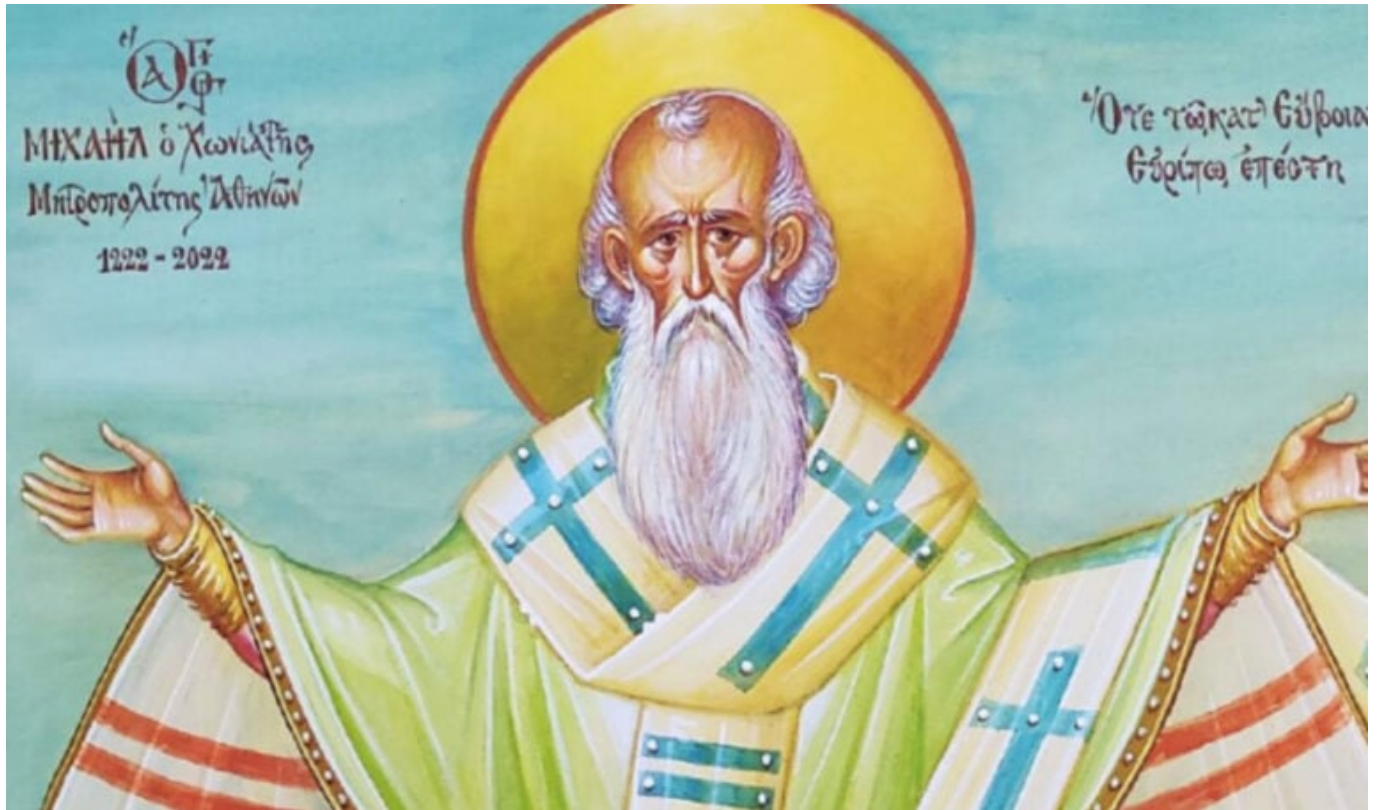


Μιχαήλ Χωνιάτης: Ένας αγωνιστής ποιμένας

/ Βίοι Αγίων



Την 4η Ιουλίου τιμάει η Εκκλησία μας ένα σεβαστό της τέκνο και μεγάλο ποιμένα, τον Μιχαήλ Χωνιάτη, Μητροπολίτη Αθηνών, ο δε υμνογράφος γεραίρει της «Ατθίδος το καύχημα», «Αθηναίων αρωγόν» και «φρουρόν θεόπνουν».

Αληθινά μεγάλος υπήρξε αυτός ο ποιμήν, ο οποίος γεννήθηκε το 1140 στις Χώνες ή Κολοσσές της Μ. Ασίας, γνωστές από το θαύμα, το εν Χώναις, του Αρχαγγέλου Μιχαήλ. Από την μικρή του πατρίδα ο Άγιος μετέβη, όπως και ο αδελφός του Νικήτας, στην Βασιλεύουσα Πόλη για ευρύτερες σπουδές.

Σημαντική για την μελλοντική του πορεία υπήρξε η γνωριμία του με τον Ευστάθιο, μετέπειτα αρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης και γνωστό ομηριστή, ο οποίος του μετέδωσε την αγάπη του τόσο για τα κλασικά γράμματα όσο και για την άνωθεν σοφία του Θεού. Ο **Μιχαήλ** προώδευσε και στα δύο, ώστε, όταν χήρευσε ο θρόνος της Μητροπόλεως των Αθηνών, εκείνον προέκριναν όλοι ως τον πλέον κατάλληλο για την θέση αυτήν, διότι ξεχώριζε για την σοφία και για την σύνεσή του.

Ως φως ανέτειλε ο **Μιχαήλ** μέσα στο σκοτάδι της απαιδευσίας και της παρακμής

που βασίλευε στην άλλοτε ξακουστή πόλη των Αθηνών. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι, όταν μετέβαινε από τον Πειραιά, όπου αφίχθη, στην μητροπολιτική του έδρα, στην Ακρόπολη, ένοιωσε την πρώτη απογοήτευση και μεγάλο συγκλονισμό στην ψυχή του, καθώς αντίκρυζε, αντί για την πόλη των ονείρων του, ένα μισοερειπωμένο και σχεδόν εγκαταλελειμμένο «χωρίον».

Πράγματι, η Αθήνα της εποχής του δεν ήταν τίποτε περισσότερο από μια επαρχιακή πόλη που έπασχε από πολλά δεινά, κυρίως όμως από τις λεηλασίες και τις επιδρομές των πειρατών, τις αυθαιρεσίες των εκάστοτε διοικητών και τις επιβουλές των επίδοξων ηγεμονίσκων. Κοντά σ' αυτά είχε να αντιμετωπίση κανείς και το φτωχό πνευματικό και μορφωτικό επίπεδο κλήρου και λαού.

Έτσι, οι φόβοι του σεβαστού ποιμένου, όπως εκδηλώθηκαν κατ' αρχάς στον «Εσβατήριο» (ενθρονιστήριο) λόγο του, δεν άργησαν να επιβεβαιωθούν: η πόλη το όνομα μόνον διέθετε «θυρλούμενον» και κάποια «εναργή γνωρίσματα», τα παλαιά της μνημεία. Κατά τ' άλλα εάν το νεώτερο αυτό γένος των Αθηναίων συνδεόταν με «την χρυσή εκείνη σειρά» των παλαιών ενδόξων προγόνων, εάν αντλούσε «αθόλωτο το ρεύμα της διαδοχής από την πηγή εκείνη», εάν αναδεικνύονταν οι νεώτεροι «ουκ ανάξιοι πτόρθοι (=γόννοι) τοιαύτης ρίζης ... πολίται ιθαγενείς της αρίστης πατρίδος», αυτό έμελλε, λέει ο **Χωνιάτης**, να το διατρανώση ο χρόνος.

Σύντομα, όμως, όπως είπαμε, διεπίστωσε ο σώφρων και λογιώτατος αυτός ποιμήν ότι «ο χρόνος ίσχυσεν τοσούτον ως (=ώστε) το ευγενές των σπουδαίων προγόνων παρακεχαράχθαι τοις επιγόνοις και διεφθάρθαι η κίβδηλον άλλως ηχείν»! Θλιβερή διαπίστωση για έναν λάτρη του κλασικού παρελθόντος των Αθηνών. Τραγική ομολογία για έναν νέο άρχοντα, που μόλις αναλαμβάνει τα καθήκοντά του. Αλλά κυρίως μεγάλος ο πόνος και η πικρία του για την πτώση μιάς τέτοιας πόλεως.

Σ' ένα περίφημο ποίημά του θρηνεί ο μεγαλόπνοος πατήρ, ο **εραστής των Αθηνών**, για το τωρινό κατάντημα της αγαπημένης του πόλεως: «Οικών Αθήνας ουκ Αθήνας που βλέπω», ομολογεί και συνεχίζει: «Που νυν τα σεμνά, τλημονεστάτη (=δυστυχεστάτη) πόλις; Ως φρούδα πάντα και κατάλληλα μύθοις...όλωλε σύμπαν των Αθηνών το κλέος», καταλήγει με πικρία η «θρηνητική τρυγόνα», όπως τον αποκαλεί ο αείμνηστος **Φώτης Κόντογλου**.

Όλα τον θλίσουν, τον ευαίσθητο και φιλάγαθο ποιμένα. Ακόμη και το ότι δεν μπορεί να επικοινωνήσει με το ποίμνιό του στην αγαπημένη του αττικίζουσα γλώσσα. Η «γλώσσα» που μιλούν οι σύγχρονοί του Αθηναίοι του μοιάζει βάρβαρη και ο ίδιος νοιώθει ότι, όσο παραμένει εκεί, κινδυνεύει να «βαρβαρωθή». Η περίπτωση του λογιωτάτου Χωνιάτη μου θυμίζει το «ανέκδοτο» με τον Ευρωπαίο αρχαιομαθή, ο οποίος, αφού έχει εντρυφύσει στην αρχαία ελληνική, φτάνοντας

στην Αθήνα, απευθύνεται στον φύλακα του **Μουσείου της Ακροπόλεως**, λέγοντας: «έξεστι μοι εισιέναι;» (= μπορώ να εισέλθω), για να του απαντήσει εκείνος ο άξεστος: «Δεν γνωρίζω αγγλικά». Έτσι και οι Αθηναίοι της εποχής του Χωνιάτη δεν γνώριζαν ... αγγλικά!

Τι να πη κανείς δε για την επικοινωνία που είχε ο **Χωνιάτης** με πολλούς επίσης άγευστους παιδείας κληρικούς της **Μητροπόλεώς του**, που όχι μόνον κατείχαν αναξίως την θέση των αλλά και δυσανασχετούσαν και εξεγείροντο όταν έθιγε τα προνόμιά των. Αλλά μήπως το ίδιο θράσος δεν έχουν πάντοτε οι αναξιοκρατούντες;

Υπό αυτές τις συνθήκες, θα μπορούσε κάποιος στην θέση του είτε να παραιτηθεί είτε να συνεργαστεί με την εκάστοτε εξουσία προς ίδιον όφελος. Ο συνετός όμως και φιλεύσπαγχνος πατήρ δεν έκανε τίποτε από αυτά, διότι πονούσε και συνέπασχε με όσους κακοπάθαιναν αναξίως. Γι' αυτό δεν εφείδετο ούτε χρόνου, ούτε κόπου, ούτε χρημάτων, προκειμένου να ανακουφίση τους πονεμένους αδελφούς του. Σώζεται, μάλιστα, πλήθος επιστολών του ταπεινού και αγωνιστού Μητροπολίτου προς εκκλησιαστικούς και πολιτικούς άρχοντες, ακόμη και προς τον αυτοκράτορα **Αλέξιο Γ' Άγγελο-Κομνηνό**, ώστε να τους ευαισθητοποιήσει και να ενδιαφερθούν για τα προβλήματα της μικρής του πόλεως.

Η μεγαλοψυχία του αγαθού ποιμένος φαίνεται, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση της επιθέσεως που δέχθηκε η πόλη από τον φιλόδοξο άρχοντα Λέοντα Σγουρό. Τότε, ο Μητροπολίτης και μοναδικός υπερασπιστής της όχι μόνον δεν ενέδωσε στις πιέσεις του για παράδοση της πόλεως, αλλά αντιστάθηκε υποδειγματικά και την έσωσε τελικά από τις άνομες βλέψεις του.

Εξασθενημένη από την επίθεση του Σγουρού η πόλη παραδόθηκε τελικά στους Φράγκους (1204), οι οποίοι σεβάστηκαν τους κατοίκους της, ύστερα από συμφωνία που έκανε μαζί των ο Μητροπολίτης, εν τούτοις την λεηλάτησαν ανηλεώς, όπως άλλωστε και την Βασιλεύουσα Πόλη, διότι, όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο Χωνιάτης, αγαπούσαν τον χρυσό περισσότερο από τον Χριστό.

Κάπως έτσι συνέχισε να αγωνίζεται μέχρι την τελευταία του πνοή ο καλός ποιμένας, **Μιχαήλ Χωνιάτης**. Αντιστεκόμενος στις δυσκολίες και αγωνιζόμενος «εν θλίψεσι, στενοχωρίαις και ασθενείαις πολλαίς» παρέδωσε το ευλογημένο του πνεύμα στον Κύριο (1222), από τον οποίον προσμένει και εκείνος, όπως όλοι οι δικαίως αθλήσαντες, τον στέφανο της δόξης.

Υπόδειγμα, λοιπόν, αγαθού και φιλόστοργος ποιμένος, ο οποίος θύει την ψυχήν αυτού υπέρ των προβάτων του και δεν τα εγκαταλείπει στις δυσκολίες, αναδείχθηκε ο Μητροπολίτης Αθηνών, Μιχαήλ Χωνιάτης. Συγχρόνως δε υπήρξε διδάσκαλος, καθοδηγητής και κήρυκας του λόγου, όπως αποδεικνύεται από τις σωζόμενες «κατηχήσεις» του. Αλλά και κοινωνικός εργάτης και υπερασπιστής των

υπέρ του δικαίου αγώνων αναδείχθηκε, εξ ίσου επιτυχώς, ο φιλόπονος και στοργικός Πατήρ.

Εμείς δε οι **σύγχρονοι Αθηναίοι**, αλλά και όλοι οι πιστοί, ας τιμήσωμε δεόντως τον **Άγιο Μιχαήλ τον Χωνιάτη**, προστρέχοντες όχι απλώς στον εορτασμό της μνήμης του αλλά πολύ περισσότερο μιμούμενοι το αγωνιστικό του παράδειγμα και δείχνοντας την ίδια με αυτόν θυσιαστική προσφορά, προς χάριν των πονεμένων αδελφών μας και για την σωτηρία τελικά ημών των ιδίων.

«Άγιε του Θεού, Μιχαήλ Χωνιάτη, πρέσβευε υπέρ ημών των αμαρτωλών. Σκέπει δε, φρούρει τε και φύλαττε την περιώνυμόν σου πόλι από πάσης εχθρικής επιβουλής και παντοίας κακοδαιμονίας, νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων». Αμήν. Γένοιτο!

Πηγές:

-Μπούσια Μ. Χαραλ., Ακολουθία του εν Αγίοις Πατρός ημών Μιχαήλ του Χωνιάτου, Μητροπολίτου Ἀθηνών, Ιερά Μητρόπολις Μεσογαίας & Λαυρεωτικής, 2005

-Λάμπρου Π. Σπ., Μιχαήλ Ακομινάτου του Χωνιάτου τα σωζόμενα: Τα πλείστα εκδιδόμενα νυν το πρώτον κατά τους εν Φλωρεντία, Οξωνίω, Παρισίοις και Βιέννη κώδικας, τ. Α΄ & Β΄, εκ του τυπογραφείου Παρνασσού, εν Αθήναις, 1879-1880.

Πηγή: pemptousia.gr/ Σοφία Μπεκρή, φιλόλογος-θεολόγος